

ADATOK A MEZŐFÖLD LÖSZFLÓRÁJÁHOZ

LENDVAI GÁBOR¹ - HORVÁTH ANDRÁS²

Elfogadva: 1994. január 24.

A Mezőföld löszterületének flórája és vegetációja a XVIII. század végétől kezdődő, de csak szórványos kutatások eredményeként (KITAIBEL 1799; MENYHÁRT 1877; BOROS 1953; ZÓLYOMI 1957, 1958), nagy vonalakban már meglehetősen ismert, azonban kiterjedt és részletes feldolgozása mind a mai napig nem történt meg.

A vegetáció eddigi legteljesebb leírását és cönológiai elemzését ZÓLYOMI BÁLINT szolgáltatta (1958), akinek vizsgálataiban azonban csak a Mezőföld néhány pontjára - igaz, köztük a talán legjellegzetesebbnek tekintett balatoni és dunai magaspartokra - terjedtek ki. A Mezőföld belső területének túlnyomó része azonban e feldolgozásból is kimaradt. Mindezek következtében a Mezőföld jelentős hányada florisztikailag és cönológiaiilag még mindig szinte "fehér folt" a botanikusok térképén, s gyakorlatilag feltáratlannak tekinthető.

A nyolcvanas évek elejétől folytatott terepbejárásaink és előtanulmányaink során fokozatosan érlelődött meg bennünk az az elhatározás, hogy e hiányosságot megszüntetendő a Mezőföld löszvegetációjának beható s minden eddiginél részletesebb vizsgálatába kezdjünk. E munka első eredménye az a jelentős mennyiségű új florisztikai és elterjedési adat, amelyek közül a növényföldrajzi vagy vegetációtörténeti szempontból fontosabbakat az irodalomból már ismert, de csak szétszórta fellelhető és így gyakran figyelmen kívül hagyott adatokkal kiegészítve adjuk közre az alábbiakban.

A növényfajokat a hozzájuk rendelhető cönotaxonomiai kategóriák szerint csoportosítottuk.

AGROPYRO-KOCHIETUM jellemző fajai:

Agropyron cristatum: sokfelé megtalálható.

Brassica elongata: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877).

Enying (KITAIBEL 1799), Paks (MENYHÁRT 1877).

Kochia prostrata: Balatonkenese !, Baracs !!, Dunaföldvár ! (BOROS 1953), Kisapostag !!.

Érd, Százhalombatta (ZÓLYOMI 1958).

SALVIO-FESTUCETUM SULCATAE PANNONICUM jellemző fajai:

Ajuga laxmanni: Aba-Belsőbáránd !!, Bölske ! (MENYHÁRT 1877), Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Előszállás !!, Igarvámszőlőhegy !!, Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958), Paks ! (KITAIBEL 1799), Sárbogárd !!.

Balatonfőkajár, Dég, Dunakömlőd, Enying, Káloz, Kisláng, Nagyhörcsök (KITAIBEL 1799); Balatonkenese (BOROS 1953), Dunaszentgyörgy (Zólyomi 1958).

Allium paniculatum: Igarvámszőlőhegy !!, Kulcs ! (Zólyomi 1958), Nagykarácsony !!, Sárbogárd !!.

Dunakömlőd (ZÓLYOMI 1958).

Cytisus austriacus: sokfelé megtalálható.

Crambe tataria: Aba-Belsőbáránd !!, Balatonkenese ! (JÁVORKA 1932), Bölske ! (STREIT in KEVEY 1989), Dunaföldvár ! (TÓTH et ZÓRÉNYI in KEVEY 1989).

Siófok-Enying-Káloz környékén (KITAIBEL 1799).

Hypericum elegans: Alsószentiván !!, Dég !!, Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!, Kisapostag !!, Nagyhörcsök !!, Nagykará-csony !!, Nagylók !!, Németkér !!, Sárbogárd !!.

Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Nepeta parviflora: Aba-Belsőbáránd !!, Nagykarácsony !!.

Adony, Alsószentiván, Ercsi, Sárszentágota (TTM: TAUSCHER exsicc.).

Silene longiflora: Aba-Belsőbáránd !!.

Dég (MAJER 1985), Ercsi (TTM: TAUSCHER exsicc.).

Taraxacum serotinum: általánosan elterjedt.

Viola ambigua: általánosan elterjedt.

Egykori, újabban meg nem erősített adatok:

Anchusa barbellieri: Dég, Káloz (KITAIBEL 1799); Lajoskomárom (JÁVORKA-Soó 1951).

Echium russicum: Dég, Káloz (KITAIBEL 1799).

Eurotia ceratoides: Nagyhörcsök (SCHILBERSZKI 1891) - utolsó gyűjtési adata: 1957. szeptember 17.

FESTUCION RUPICOLAE fajok:

Adonis vernalis: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dég ! (MAJER 1985), Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Dunakömlőd ! (MENYHÁRT 1877), Előszállás !!, Igarvámszőlőhegy !!, Lepsény (SZABÓ I. ex litt.), Nagyhörcsök !!, Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958), Pusztaegres !!, Sárbogárd !!.

Aster amellus: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!, Sárbogárd !!.
Paks (MENYHÁRT 1877), Balatonakarattya (BOROS 1953), Kulcs (ZÓLYOMI 1958).

Astragalus dasyanthus: Dunaföldvár !!, Kulcs ! (ZÓLYOMI 1958).

Centaurea sadleriana: sokfelé megtalálható.

Iris pumila: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Előszállás !!, Kisapostag !!, Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Paks ! (MENYHÁRT 1877), Sárbogárd !!.

Orchis ustulata: Alsószentiván !!, Dunaföldvár !! (KALOTÁS ex verb), Előszállás !!, Igarvámszőlőhegy !!, Kulcs !!, Sárbogárd !!.

Pulsatilla grandis: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Kisapostag (SOMORÁCZ ex verb).

Ranunculus illyricus: Aba-Belsőbáránd !!, Előszállás !!, Kisapostag !!.

Egykori, újabban meg nem erősített adatok:

Artemisia pontica: *Dunaföldvár, Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877); Németkér (ZÓLYOMI 1958).*

Pulsatilla nigricans: *Dunaföldvár, Paks (MENYHÁRT 1877); Kulcs (ZÓLYOMI 1958), Mezőszilas (MAJER 1985).*

Serratula radiata: *Dég (ZÓLYOMI 1957), Ercsi (TTM: TAUSCHER exicc.), Érd (ZÓLYOMI 1958).*

FESTUCETALIA fajok:

Aster linosyris: Aba-Belsőbáránd !!, Dunaföldvár !!, Igarvámszőlőhegy !!, Kisapostag !!, Kulcs !!, Sárbogárd !!.

Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Astragalus asper: Dunaföldvár !!, Nagylók !!, Sárbogárd !!.

Aba, Enying, Martonvásár, Nagyhörcsök (KITAIBEL 1799).

Astragalus exscapus: Aba-Belsőbáránd !!.

Carex humilis: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Igarvámszőlőhegy !!, Nagyhörcsök ! (ZÓLYOMI 1958), Sárbogárd !!.

Rétszilas, Kulcs (ZÓLYOMI 1958).

Euphorbia virgata: Aba-Belsőbáránd !!, Dunaföldvár !!.

Inula ensifolia: Aba-Belsőbáránd !!, Balatonkenese !!, Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!.

Káloz (KITAIBEL 1799), Paks (MENYHÁRT 1877), Németkér (ZÓLYOMI 1958).

Inula oculus-christi: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dunaföldvár !!, Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Sárbogárd !!.

Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Isatis tinctoria: Bölcse ! (MENYHÁRT 1877), Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877).

Paks (KITAIBEL 1799).

Jurinea mollis: Aba-Belsőbáránd !!, Balatonkenese (SZABÓ I. ex litt.), Bölcse !!, Dunaföldvár !!, Kisapostag !!, Kulcs ! (ZÓLYOMI 1958), Németkér !!, Sárbogárd !!.

Paks, Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Linaria angustissima ssp. kocianovichii: Aba-Belsőbáránd !!, Dunaföldvár !!, Nagylók !!, Sárbogárd !!.

Linum flavum: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Bölcse ! (MENYHÁRT 1877), Dég ! (MAJER 1985), Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!.

Enying, Káloz (KITAIBEL 1799), Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Onosma arenaria: Bölcse !!, Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Nagykarácsony !!, Németkér !!.

Paks (MENYHÁRT 1877).

Peucedanum alsaticum: sokfelé megtalálható.

Spiranthes spiralis: Dunaföldvár !! (KALOTÁS ex verb).

Stipa pennata: Aba-Belsőbáránd !!, Dunaföldvár !!, Nagykarácsony !!, Sárbogárd !!.

Stipa pulcherrima: Dunaföldvár !!.

Egykori, újabban meg nem erősített adatok:

Erodium ciconium: *Paks (BOROS 1953).*

Orobancha reticulata: *Ercsi (Soó 1968).*

AMYGDALETUM NANAE jellemző fajai:

Amygdalus nana: Aba !! , Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958), Sárbogárd !!, Sárosd !!.

Dég, Enying, Káloz (KITAIBEL 1799); Mezőkomárom (HORVÁT 1942), Dunakömlőd (Soó 1980), Gyuró (BOROS 1953), Mezőszentgyörgy (ZÓLYOMI 1957), Dunaszentgyörgy (ZÓLYOMI 1958), Ercsi, Seregélyes (TTM: TAUSCHER exsicc.); Balatonakarattya (ZÓLYOMI 1959).

Cerasus fruticosa: Dunaföldvár !!, Igarvámszőlőhegy !!, Kisapostag !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958).

ACERI-QUERCION karakterfajai:

Acer tataricum: Igarvámszőlőhegy !!

Fadd (MENYHÁRT 1877).

Crocus reticulatus: Nagyhörcsök !!

Inula germanica: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dunaföldvár !! (Kalotás ex verb), Igarvámszőlőhegy !!, Nagykarácsony !!, Nagylók !!, Németkér !!, Sárbogárd !!

Balatonakarattya (Zólyomi 1959), Dég (Majer 1985), Paks (MENYHÁRT 1877).

Iris variegata: Dunaföldvár !!, Nagykarácsony !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958), Sárbogárd !!.

Nepeta pannonica: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!, Nagykarácsony !!, Sárbogárd !!.

Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877), Érd, Németkér (ZÓLYOMI 1958).

Phlomis tuberosa: Dunaföldvár !! (KALOTÁS ex verb), Sárbogárd !!.

Kisláng (ZÓLYOMI 1957).

Quercus pubescens: Igarvámszőlőhegy !!, Németkér ! (ZÓLYOMI 1958).

Dunaszentgyörgy (ZÓLYOMI 1958).

QUERCETALIA PUBESCENTI-PETRAEAE fajok:

Anemone sylvestris: Aba-Belsőbáránd !!, Dunaföldvár !!.

Brachypodium pinnatum: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Igarvámszőlőhegy !!, Kisapostag !!, Kulcs !!, Nagyhörcsök !!.

Dunakömlőd (MENYHÁRT 1877).

Colutea arborescens: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1977), Németkér !!.

Enying (KITAIBEL 1799), Dunaszentgyörgy (ZÓLYOMI 1958), Paks (KITAIBEL 1799).

Cytisus ratisbonensis: Igarvámszőlőhegy !!, Kulcs !!.

Dictamnus albus: Dunaföldvár !!, Igarvámszőlőhegy !!, Nagykarácsony !!, Németkér !!.

Káloz (KITAIBEL 1799).

Geranium sanguineum: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877).

Németkér (ZÓLYOMI 1958), Paks (MENYHÁRT 1877).

Inula hirta: sokfelé megtalálható.

Orchis purpurea: Dunaföldvár !!, Nagyhörcsök !!.

Potentilla recta: Aba-Belsőbáránd !!, Alsószentiván !!, Dunaföldvár !!.

Sedum maximum: Dunaföldvár ! (Menyhárt 1877), Előszállás !!, Sárbogárd !!.

Fadd, Paks (MENYHÁRT 1877).

Thalictrum aquilegifolium: Igarvámszőlőhegy !!.

Thalictrum minus: többfelé megtalálható.

Veratrum nigrum: Dég !!, Igarvámszőlőhegy !!.

Veronica spuria ssp. foliosa: Dunaföldvár ! (MENYHÁRT 1877), Sárbogárd !!.

Németkér (MENYHÁRT 1877).

Viburnum lantana: Dunaföldvár !!, Igarvámszőlőhegy !!, Németkér !!.

KÍSÉRŐFAJOK:

Convolvulus cantabrica: Balatonkenese ! (ZÓLYOMI 1958).

Egykori, újabban meg nem erősített adatok:

Ephedra distachya: Érd (ZÓLYOMI 1958).

JELMAGYARÁZAT:

! - a szakirodalomból már ismert előfordulási hely, melyen a növényt mi magunk is láttuk.

!! - eddig még nem publikált termőhely.

Kisebb, dőlt betűvel azokat az egykori, irodalomból ismert termőhelyeket adtuk meg, melyeken az adott faj előfordulását magunk nem tudjuk megerősíteni.

Köszönetünket fejezzük ki DR. KALOTÁS ZSOLTNAK az általa közölt adatokért.

IRODALOM – LITERATURE

BOROS Á. 1953: A Mezőföld növényföldrajzi vázlata. – Földr. Ért. 2: 234-250.

HORVÁT A. O. 1942: Külsősomogy és környékének növényzete. A Magyar Növénytani Társ. Kiadása, Budapest. pp. 1-70.

JÁVORKA S. 1932: A tátorján Magyarországon. – Term. Tud. Közl. 64.: 428-432.

JÁVORKA S. – Soó R. 1951: A magyar növényvilág kézikönyve. Akadémiai Kiadó, Budapest.

KEVEY B. 1989: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez V. – Bot. Közl. 76: 83-96.

- KITAIBEL, P. 1799: Iter Baranyense. – In: Gombocz E.: Diaria Itinerarum Pauli Kitaibeli. 291-471.
- MAJER A. 1985: Dég környékének természetes növénytakarója. – In: Fáklya Cs. - Verebics G. szerk.: Dég. Honismereti és természetrajzi tanulmányok. Dég. 63-77.
- MÉNYHART L. 1877: Kalocsa vidékének növénytenyészet. Budapest.
- SCHILBERSZKY K. 1891: Egy ázsiai steppenövény (*Eurotia ceratoides*) európai vándorútjáról. – Földr. Közl. XIX: 185-217.
- SOÓ R. 1980: Magyarország flórájának és vegetációjának rendszertani -növényföldrajzi kézikönyve III. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- VÖRÖSS L. Zs. 1987-88: Adatok a Mezőföld flórájának ismeretéhez. – Bot. Közl. 74-75: 121-126.
- ZÓLYOMI B. 1957: Der Tatarenahorn-Eichen-Lösswald der zonalen Waldsteppe (*Aceri tatarici-Quercetum*). – Acta Bot. Hung. 3: 401-424.
- ZÓLYOMI B. 1958: Budapest és környékének természetes növénytakarója. – In: Pécsi M. szerk.: Budapest természeti képe. Akadémiai Kiadó, Budapest. 509-642.
- ZÓLYOMI B. 1959: Beszámoló az MTA Botanikus kertje és Geobotanikai Laboratóriuma munkájáról II. – MTA Biol. Csop. Közl. III.: 51-59.

(Cím: ¹ MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet, Vácrátót H-2163.; ² JATE Ökológiai Tanszék, Szeged H-6701, Pf. 659.)